

Open Monumentendag 2011
in Schoonhoven, de Zilverstad

Oud gebouw, nieuw gebruik.
erfgoed voor de
creatieve Zilverstad

Omslagfoto:

Watertoren uit 1901; 'chalet-stijl'.
Architect F.A. de Jongh, Den Haag / Lage Zwaluwe
Gebouwd door C.P.W. Dessing, Gouda.
Foto RKa 2011.

Colofon.

“Oud Gebouw, nieuw Gebruik. Erfgoed voor de creatieve Zilverstad.”

Een uitgave verzorgd door het Comité Open Monumentendag, een werkgroep van de Historische Vereniging Schoonhoven.

www.HistorischeVerenigingSchoonhoven.nl

Dit Themajaarboek is geënt op het landelijk thema 2011 van de Stichting Open Monumentendag: “Oud gebouw, nieuw gebruik.”

Aan de werkgroep namen in 2011 deel:

Arie van der Zwan, voorzitter a.i.

Frank Heldoorn, sponsorwerving

Johan van der Oest, opening

Leen Ouweneel, redactie

Ad de Vaal, OMD stand

René Kappers, redactie

Rob Jung, advies en inspiratie

Vormgeving en drukwerk:

Roax Art & Design,

Havenstraatsewal 49, Schoonhoven

www.roaxdesign.com

Tekst: René Kappers

Foto's: zie bijschriften.

Foto's Collectie Cock van Holten, met dank aan de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Schoonhoven, eigenaar van de collectie.

Schoonhoven, 9 september 2011

Inhoud

1. Havenstraat 47a: Atelier Zilver aan de Lek. Anno 1857?	blz.4/5
2. Korte Weistraat 6: Gebr. Niekerk Zilverwerken.	blz.6/7
3. Varkensmarkt 4: Van Utrecht tot Peking en Hemels Goud.	blz.7/8
4. Oude Haven 28-30: 'Sint.Andrieshuis', 127 jaar domein van goud- en zilversmeden.	blz.9/10
5. Weergang 1: De Telefooncentrale van Jan van Nouhuys.	blz.10/11
6. Korte Weistraat 12: Artesia, van Greup Regtdoorzee naar waterbeheer.	blz.11/13
7. Bij de de Watertoren 25: Epicentrum van Nederlandse Zilverkunst.	blz.13/14
8. Haven 7: Rikkoert's Trouwringen Galerie.	blz.15/16
9. Kazerneplein 4: Zeshonderd jaar hergebruik voor geloof, strijd en zilverglaans.	blz.16/17
10. Tol 2: Arie Pluut, zo begon ooit Zilverstad.	blz.17/18
11. Haven 13: Museumgalerij, Edelambachtshuys, Synagoge en huis Brandenburg.	blz.19/20
12. Spoorstraat 10: Tandartspraktijk Van Moorsel.	blz.20/21
13. Lopikerstraat 24: Edelsmederij MK. De Blauwe Leeuw, sinds 1593 heel veel hergebruikt.	blz.21/22

Oud gebouw, nieuw gebruik. Erfgoed voor de creatieve Zilverstad.

Voorwoord.

Nieuw Gebruik behoudt een Oud Gebouw.

Een oud gebouw is bron van inspiratie. Inspiratie voor nieuw gebruik, maar vooral inspiratie van bewoners, bezoekers en bedrijven in heel 'de Creatieve Zilverstad'. Want wat zou Schoonhoven zijn zonder Haven, Waag of Grote Kerk? Wie zou er willen wonen en werken in een Vinex-stadje aan de Lek? Wie zou er mooie dingen willen zien en kopen in een nieuwbouwwijk? Tweehonderd-duizend bezoekers vormen vandaag de dag wel de ruggengraat van Schoonhovens' lokale economie!

Toerisme moet, maar wel kleinschalig. Cultuurtoerisme met focus op 'zilver' is daarbij een keuze. En actieve monumenten zijn een must bij een dergelijke keuze. Dat trekt en brengt ook domweg geld. Nieuw gebruik behoudt een oud gebouw. Behoud kost geld en dat wordt dus verdiend met een actief gebruik. Soms is dat oud en spreekt gebruik vanzelf, zoals Stadhuis en Grote kerk: die kenden nooit een nieuw gebruik. Maar dikwijls is dat nieuw en creatief en soms ook intensief door heel veel hergebruik per eeuw!

Nieuw en creatief: daar gaat dit boekje over. Over oud en nieuw gebruik van erfgoed in onze nationale zilverstad. Met focus dus op creatieve goud- en zilversmeden aan de Lek. Om het behoud van toen, voor nu en straks. Over opnieuw gebruikte Open Monumenten van vandaag.

Dick Mentink

voorzitter Historische Vereniging Schoonhoven

Dam 2, was in de tweede helft 19e eeuw winkel van W.F.J. den Uijl. In 1879 kreeg hij vergunning voor het oprichten van een zilversmederij. Deze twee verdiepingen werkplaats staat 'versprongen' achter Dam 4. Anno 2010 is dit winkel en werkplaats van Eline Leltz en Albert Bachmaier, edelsmeden.

Havenstraat 47a: Atelier Zilver aan de Lek. Anno 1857 ?

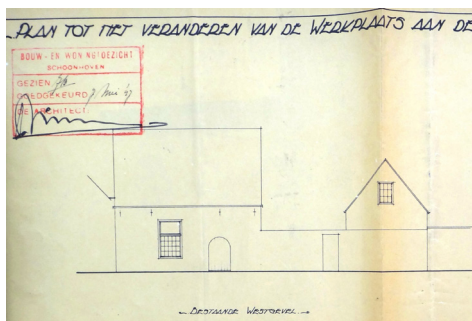
Achter Koestraat 122 staan twee oude zilversmidswerkplaatsen: een 'oude' en een 'nieuwere'. Het naambord "Atelier Zilver aan de Lek" markeert de huidige toegang: Havenstraat 47a.

De 'oude' en de 'nieuwere' werkplaats zijn beiden eigendom van goud- en zilversmid Marianne Klarenbeek. Als kleindochter van Pieter van Oostrom, fabrikant van zilverwerken, was ze in de gelegenheid dit oude familiebezit opnieuw in gebruik te nemen als atelier. Ze restaureerde daartoe beide werkplaatsen.

Pieter van Oostrom en zijn zonen, voor de 'oude' werkplaats, v.l.n.r. Cornelis (geb.1910), Jacobus (geb.1917) en Pieter van Oostrom (geb.1880) Deze 'oude' werkplaats werd naar alle waarschijnlijkheid in 1857 gebouwd door de goudsmid Izaak Cornelis van Sonsbeek. Foto omstreeks 1933 ? Collectie Marianne Klarenbeek.

De 'nieuwere' werkplaats werd in 1947 vernieuwd. De zuidelijke (kop)gevel en de oostelijke zijgevel werden toen voor zilverfabrikant Pieter van Oostrom opnieuw opgemetseld naar een ontwerp van architect Died Visser. De zoldervloer werd verhoogd; de bestaande betonvloer behouden. In de westelijke zijgevel werden een raam en toegangsdeur dichtgezet met metselwerk.¹ Als zilverfabriek bleef dit in gebruik tot 1996. De kern van deze werkplaats is dus van onbekende oudere datum.

Detail uit de tekening van architect Died Visser voor het veranderen van de werkplaats van de heer P van Oostrom, goedgekeurd 7 mei 1947. Bestaande situatie aan de Havenstraat in 1947 van de 'nieuwere' werkplaats. Uiterst rechts de topgevel van de 'oude' werkplaats (NB) met 9-ruits venster.

De 'oude' werkplaats dateert, op grond van stijlkenmerken, zeker uit het midden der 19e eeuw. Uit nader onderzoek bleek inmiddels dat Koestraat 122 als woonhuis in gebruik genomen werd door goudsmid Izaak Cornelis van Sonsbeek en zijn bruid in 1857. Voordien woonde er geen goud- of zilversmid.

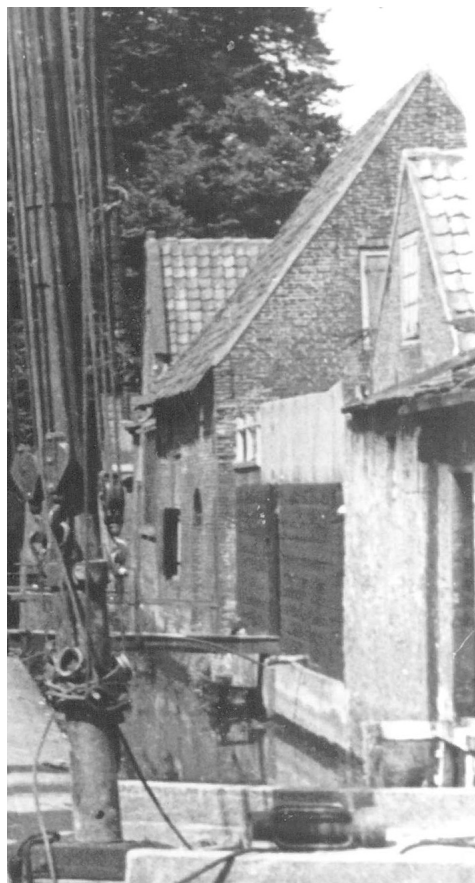

Foto van de situatie omstreeks 1935, westgevel en topgevel van de 'nieuwere' werkplaats voor de verbouwing en de topgevel van de 'oude' werkplaats. De Havensloot is nog niet gedempt. Er is een bruggetje naar de zilversmidswerkplaatsen. De houten schutting die Pieter van Oostrom in 1946 zou vervangen door een stenen muur is ook aanwezig.¹⁰ Foto Collectie Van Holten, 'Heiwerk t.b.v. de Loodwifabriek'; bewerking RKA.

Van Sonsbeek was in 1848 begonnen aan de Haven in een "werkplaats achter de woning" (nu Haven 65).² Dat was zijn ouderlijk huis van waaruit hij in 1857 trouwde met goudsmiddochter Elizabeth Petronella van Geelen. In 1858 werd hun dochter Jannigje, op Koestraat nr. B173 geboren en in 1860 hun zoon, Pieter van Sonsbeek.³ Aan het eind van het decennium 1850-1860 was het huis aan de Haven door de Van Sonsbeek's verlaten.⁴

Het is met deze gang van zaken aannemelijk dat Izaak Cornelis van Sonsbeek in 1857 de 'oude' werkplaats achter Koestraat 122 bouwde.

Interieur van 'Atelier Zilver aan de Lek' in de 'nieuwere' werkplaats in 2011 met authentieke machines en gereedschappen. Voorgond, slingerpers, midden pletmolen of 'knormolen' elektrisch aangedreven via riemen en bovenas. Rechts aambeeld.

Pieter van Oostrom ging -naar verluidt- in 1929 de 'oude' werkplaats Koestraat 122 gebruiken en pas in 1947 ook de 'nieuwere'. Hij was al zelfstandig zilversmid sinds 1919. Eerst in compagnonschap met Gerardus Antonius van Engelen in de Koestraat.⁵ Van Oostrom ging in 1926 zonder compagnon verder in de werkplaats Havenstraat 25.⁶ Begin 1928 vroeg hij vergunning aan om deze werkplaats te vergroten met een houten aanbouw met een pers, gefundeerd in beton, aangedreven door een 3 pk elektromotor.⁷ Kort daarna -naar verluidt- in 1929 verhuisde Van Oostrom naar Koestraat 122⁸; naar de werkplaats die Pieter van Sonsbeek elf jaar eerder, in 1918, had verlaten toen hij naar Utrecht verhuisde.⁹

Korte Weistraat 6: Gebr. Niekerk Zilverwerken.

Korte Weistraat 6 vormde tot 1987 het vlaggenschip van 'Gebr. Niekerk Zilverwerken': het kantoor van de oudste hofleverancier van de Zilverstad.

Het begon hier toen omstreeks 1 juni 1846 de zilversmid Gerrit van Ewijk het huis Haven 53 verwierf, waarvan Korte Weistraat 6 het achtererf was.¹¹ Op deze plek groeide in bijna 150 jaar één van de grootste zilverfabrieken van Schoonhoven in de oude binnenstad: in de wandeling 'de zilverfabriek Niekerk'.

Op het achtererf van Haven 53 bouwde Van Ewijk zoals toen gebruikelijk zijn zilversmidswerkplaats. Hij was op 10 mei 1836 elders in Schoonhoven met zijn bedrijf begonnen. Op 1 mei 1862 nam zijn meesterknecht (en vanaf 5 juli 1865 aangetrouwde neef) Jacob Pieter Niekerk het bedrijf over.¹²

Niekerk stak in 1906 de Korte Weistraat over en breidde het bedrijf uit aan de andere zijde van de straat. Door aankoop van diverse panden werd dit fabrieksterrein van Niekerk steeds groter. De oude werkplaats achter Haven 53 werd uiteindelijk in een aantal stappen verbouwd tot 'het kantoor' van de firma. Het naastgelegen pand op het achtererf van Haven 55 (nu Korte Weistraat 6a) werd na 1945 aangekocht. Geaccentueerd door een uitgemetselde getrapte rollaag werden beide panden als het ware aaneengesmeed en tot één facade verbouwd. De belettering 'Gebr. Niekerk Zilverwerken' werd over beide panden verdeeld en het hofleverancierswapen -sinds 1882- werd trots boven de zo gecreëerde 'hoofdingang' gehangen.¹³ Bij het 125-jarig bestaan van de firma in 1961 werd deze facade dan ook prominent in het gedenkboek 'Gebr. Niekerk, 125 jaar' opgenomen.¹⁴

Tot op de dag van vandaag is de facade van het kantoor van de voormalige zilverfabriek Niekerk beeldbepalend in de Korte Weistraat. De uitgemetselde rollaag verbindt de panden, accentueert de identieke raampartijen en maakt het geheel 'grootser'. De topgevel heeft decoratief metselwerk en een fraai smeedijzeren hijsanker. De kozijnen op de begane grond tonen qua vorm de traditionele ramen van de werkplaats.

Korte weistraat 6. Kantoorpand van Gebr. Niekerk Zilverwerken in 1961. Boven de voordeur het hofleverancierswapen van Koning Willem III.

Verdwenen woonhuis J.P. Niekerk aan de Haven 53 omstreeks 1905 met boven de voordeur het hofleverancierswapen van HH.MM. Koning Willem III en Koningin Emma; nu nr.53 'Maskramer'

Het geheel vormt de enige en laatste inspirerende herinnering aan de grote zilverfabrieken in de oude binnenstad waarvan de panden verder allemaal gesloopt zijn in de laatste 25 jaar.

De begane grond wordt anno 2011 gebruikt als magazijn van de winkels aan de Havenzijde van het perceel, Maskramer en Intertoys. Op de verdieping is een verhuurde bovenwoning gesitueerd. Anno 2011 viert het zilverbedrijf van de familie Niekerk -nu onder de naam LA NIKI in Schoonhoven Noord - het 175 jarig bestaan. Het oude woonhuis aan de Haven 53 is gesloopt.

Varkensmarkt 4: Van Utrecht tot Peking en Hemels Goud.

Voor het kasteel van Schoonhoven strekte zich een open ruimte uit: 'De Plaats'. Die diende ook als marktveld. Na de verwoesting van het kasteel werden er op 'De Plaats' in 1592-1593 tien huizen gebouwd: nu Lopikerstraat 22 tot en met 40. Het onbebouwde deel werd 'Doelenplein'.

Schalck Claesz, de timmerman die het huis bouwde op de hoek van de Lopikerstraat en de Varkensmarkt, verkocht het in 1594 aan Huych Jansz. Het huis werd de herberg waar 'Utrecht' uithing. Huych Jansz was er 'de waert'.¹⁵ In 2011 is het Chinees restaurant 'Peking' van de familie Lan.¹⁶ Daartussen kende het huis divers nieuw gebruik; ook in zilver.

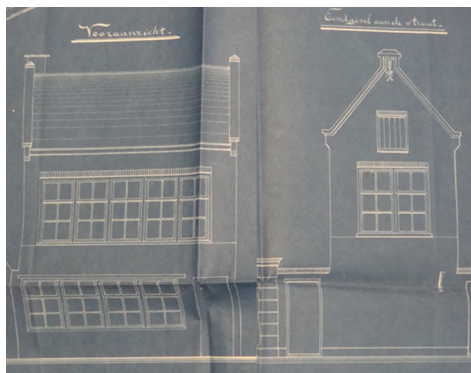
Varkensmarkt 4 waar anno 2011 'Hemels Goud' gevestigd is; goudsmidatelier met winkel en werkplaats op de verdieping. Het onderste grote raam uit 1871 is later dichtgezet door de aanbouw van Lopikerstraat 40, nu keuken van Chinees restaurant 'Peking'. Foto 2011.

Zilversmid Anthonius Johannes Driesen kocht het huis in 1871 van hovenier Okhuysen.¹⁷ Driesen bouwde op het achtererf een zilversmidswerkplaats; voor hem en zijn oudere broer goudsmid Jacobus Johannes. Klassiek, bleek uit de tekening van de bestaande situatie in 1905: beganegrond, grote ramen die uitzagen op zijn eigen erf, oven en schoorsteen in de verste hoek vanaf de voordeur. Een foto omstreeks 1900 vertoonde een wit gekalkt pandje en een pannen gedekt zadeldak. In de topgevel een raam of een luik.

De Varkensmarkt omstreeks 1900. Van voor naar achter de zijgevel van Lopikerstraat 40, de wit gepleisterde werkplaats van A.J. Driesen (met donker trasraam), toegangspoortje van Lopikerstraat 38, twee woonhuizen, anno 2011 Goudsmid Pushpa en garage. Tenslotte de openbare school van 1866, met vooruitspringend de ingang.

De zaken van Driesen gingen voorspoedig. In 1905 breide hij uit. Bovenop zijn bestaande smederij bouwde Driesen een verdieping. Weer klassiek: grote ramen met uitzicht op eigen erf, werkbanken langs de ramen, en een houten trap naar boven. De oven bleef op de beganegrond. Boven werkten negen werklieden, beneden vier. Met de twee Driesen's samen 15 man. Met gelukkig wel, conform de Fabriekswet van 1875, voor ieder een jashaak in de gang maar met een gezamenlijk 'privaat'.¹⁸

Varkensmarkt 4. Twee gevelaanzichten uit de tekening behorend bij de aanvraag Hinderwetvergunning van Driesen in 1905, voor de uitbreiding van zijn zilversmidswerkplaats met een verdieping.

Tijden veranderden. In 1911 werd de werkplaats overgedaan aan zilversmid N.J. de Pleijt. Die mechaniseerde de werkplaats in 1912 met een 'gasmotor'.¹⁹

In 1914 ging de werkplaats naar de zilversmeden Gebroeders W. & N.K. Kok. In 1920 werd zilversmid Jan Cornelis van der Ree er tot 1927 de laatste klassieke zilversmid.²⁰ In dat jaar huurde meubelmaker Cornelis van der Horst het woonhuis van eigenaar Adrianus van Iperen, onttrok het aan de woonbestemming en vestigde er zijn meubelzaak.²¹ De zilversmidswerkplaats werd sigarendrogerij van Arie de Jong,²² en later nog garage,²³ met inmiddels een eigen adres: Varkensmarkt 4.

Goudsmid Ruud Vos kocht de werkplaats in 1976. Voor licht en toegang bracht Vos de huidige entree met raampartij aan de Varkensmarkt in het pand. Ruud Vos bleef er als goudsmid, wonen, werken en verkopen tot 1981.²⁴ In 2005 toverde Marietta van Bokhoven de oude werkplaats om tot 'Hemels Goud'. Anno 2011 een karakteristiek modern goudsmidsatelier met winkel en werkplaats; weer op twee verdiepingen. Hergebruik van industrieel erfgoed sinds 1875.

Oude Haven 28-30: Het ‘Sint Andries huis’, 127 jaar domein van goud- en zilver- smeden.

De familie de With woont met plezier sinds 2006 in twee panden die intern één geheel vormen. Het was ooit werkplaats en woonhuis van achtereenvolgens vijf goud- en zilver-smeden.

Jan en Alice de With kochten de panden in 2004 en restaureerden ze. De twee panden zijn samen een Rijksmonument. Nummer 28, de werkplaats alias fabrieksgebouw dateert uit de 19e eeuw. Het woonhuis op nummer 30 dateert uit de 17e eeuw en heeft een 19e eeuwse kroonlijst.²⁵ De restauratie van het geheel duurde twee jaar en vergde 142 tekeningen maar toen was het ook met recht een feitelijk plaatje.²⁶

In 1863 kocht de zilversmid Adrianus Kuijlenburg Pz het woonhuis en de ‘timmermanswinkel’ van Huig Klip voor 1550 gulden. Kuijlenburg verbouwde de winkel en plaatste de grote glaspuien, voor en achter en de twee zilversmidovens; één op de begane grond en één op de bovenverdieping.²⁷ Opmerkelijk is anno 2011 ook het grote dakraam dat veel licht in het midden van de bovenwerkplaats werpt, maar waarvan we niet weten wanneer het geplaatst werd. Kuijlenburg werd opgevolgd door zijn meesterknecht Jan Boon, het neefje van zijn vrouw, want het echtpaar Kuijlenburg-Borst had geen kinderen. Neefje Boon trouwde overigens met het nichtje van zijn baas, Antje Gerharda Aleida Kuijlenburg. Zo bleef het bedrijf toch in de familie; tot 1913.

Daniel Pieter Martinus Gaillard, zilversmid, kocht in 1919 het woonhuis, erf en ‘fabrieksgebouw’ van de Rotterdamsche Hypotheekbank. Geruime tijd later, in 1962, kocht zoon Pieter Johannes Gaillard, goud- en zilversmid, het complex van zijn vader en werkte er tot zijn overlijden in 1982. Later dat jaar werd het werkplaatsdeel op de begane grond door de erven verhuurd aan de Schoonhovense goud- en zilversmid Cor Kuylf.

Oude Haven 28-30, links met grote raampartijen, voormalige zilversmidswerkplaats of -fabriek, rechts zilversmidwoonhuis. Foto 2006, RKA.

Cor Kuyf hing een uithangbord op en gaf daarmee het huis de naam ‘Het Sint Andrieshuis’ als hommage aan het oude Goud- en Zilversmidsgilde van de stad Schoonhoven dat overigens pas sinds 1981 ook als het ‘St. Andriessgilde’ werd aangeduid.²⁸ De werkplaats op de begane grond bleef zo tot 1990 in gebruik toen Kuyf zijn bedrijf verhuisde naar het Kazerneplein.

Onthulling van het huisnaambord 'Het Sint Andrieshuis' op 23 augustus 1984. V.l.n.r. mw.Schouwenaar, dhr.Steinkamp (gemeentesecretaris), mw. Beelaerts van Blokland, mw.Truus Kuyf, Cor Kuyf. Foto Jan Beernink.

De verhuizing van Cor Kuyf betekende het definitieve einde van het gebruik als zilversmidswerkplaats dat 127 jaar duurde en waarin vijf goud- en zilversmeden een bestaan vonden.

Weergang 1: De Telefooncentrale, het atelier van Jan van Nouhuys.

“De automatisering van de telefoon. Het hoofdbestuur van de PTT heeft thans van het gemeentebestuur de vereischte vergunning verkregen voor de bouw van een automatische telefooncentrale aan het einde van de Havenstraat, in de tuin van den heer J.G.J.Niekerk”, aldus de Schoonhovensche Courant op 3 mei 1939. En op 28 juli bleek men met de fundering begonnen te zijn.²⁹ Het werd een compact stevig gebouw in rode baksteen met hier en daar een raampje. Zonder poespas, sterk en louter functioneel, met een zware stalen deur. De schilderachtige omgeving werd er wel geweld mee aangedaan.

Eduard Cornelis (Kees) Zwolsman (1906-1968), de Kloosterwal of Weergang omstreeks 1 juli 1939, vrijwel 'daags' voor het slopen van een hier afgebeeld gedeelte van de oude stadsmuur. Op de achtergrond de bedrijfswoningen en het koetshuis van de familie Niekerk in de Koestraat. Olieverf, linnen op paneel; afm. ca. 30 x 40 cm.

AANNEMINGSBEDRIJF

Fa. Veer

Provenierstraat 16 Schoonhoven

Tel.0182-385234

*Een gastvrij onthaal in een sfeervolle ambiance
aan de rivier de Lek*

Lekdijk-west 4 • 2871 MK Schoonhoven • Tel: 0182-32 52 22
Email: info@hotelbelvedere.nl • Internet: www.hotelbelvedere.nl

Buiten de Veerpoort 4-6
2871 CC Schoonhoven
Telefoon: 0182 - 320 511
Fax: 0182 - 320 512

info@lekzicht.nl
www.lekzicht.nl

onderlinge

GROOT IN SCHOONHOVEN!

onderlinge
VLIST

Doelenplein 11
2871 CV Schoonhoven
Tel. (0182) 38 69 99
info@onderlingevlist.nl

VERZEKERINGEN VOOR BOEREN, BURGERS & BUITENLVI....

In- en verkoop van speciale grondstoffen,
halfabrikaten en concentraten

Haan Special Ingredients

Beneluxlaan 63
2871 HE Schoonhoven
Nederland

T +31(0)182 38 39 33
F +31(0)182 38 68 26

E info@haanspecialingredients.nl
I www.haanspecialingredients.nl

Bank 481 729 216
BIC ABNANL2A
IBAN NL28ABNA0481729216
BTW NL8037.34.463.B.01
KvK 29043618

VAN KAN KLOKKENFABRIEK

Oude Haven 36, Schoonhoven tel: 0182-383099

‘Bomvrij’ luidde later de karakterisering. Daarom waren er niet alleen dikke muren, maar ook veel, hele zware houten balken om het dak te dragen en de muren steun en stut te geven bij een onverhoedse externe explosie.

‘Een bunker’ noemde zilversmid Jan van Nouhuys het toen hij het pand in 1987 van de familie Zwijnenburg kocht om er een zilversmidatelier van te maken. De vloer werd op een hoger niveau gelegd zodat er een souterrain ontstond. Een aantal balken van het dak werd gedeeltelijk verwijderd om op de verdieping ruimte te krijgen. De aanzetten van de balken bleven echter in situ zodat men een beeld hield van de massiviteit van de dakconstructie. Er kwamen grote dakramen voor het onontbeerlijke licht voor een zilversmid. De houten opslagplaats voor accu’s buiten tegen de achterzijde werd opnieuw opgetrokken; beneden kantoor en boven betrokken bij de zilversmidswerkplaats.

Galerie 925, Zilver en Van Nouhuys, in het souterrain van de voormalige Telefooncentrale, Schoonhovense Culturele Zondag, oktober 2003.

In de voormalige Schoonhovense telefooncentrale is er anno 2011 op deze wijze een zilversmidatelier ontstaan met daaronder een multifunctionele ruimte. Die laatste was van 1989 tot 2004 de expositieruimte ‘Galerie 925, Zilver en Van Nouhuys’ en nu

gastenverblijf. De toegang is nog altijd via de oorspronkelijke stalen deur. Het geheel staat op het originele grondstuk met herkenbaar de gedempte halve Havensloot als erfscheiding.

De telefooncentrale als zilversmidatelier. Op de achtergrond de voormalige bedrijfswoningen en het koetshuis van de familie Niekerk, anno 2011 ingericht als drie woningen, in de Koestraat. Foto genomen vanaf ongeveer hetzelfde standpunt als Zwolsman in 1939.

Korte Weistraat 12: Artesia, van Greup Regtdoorzee naar waterbeheer.

Op 12 maart 1907 kreeg Gerrit Greup DHZ (Dirk Hendrikzoon) zijn vergunning in het kader van de ‘Hinderwet’ voor de bouw van een twee verdiepingen hoge zilversmidswerkplaats, kadastraal perceel B 1228, nu Korte Weistraat 12. De werkplaats moest voor 15 juni 1907 klaar zijn.³⁰

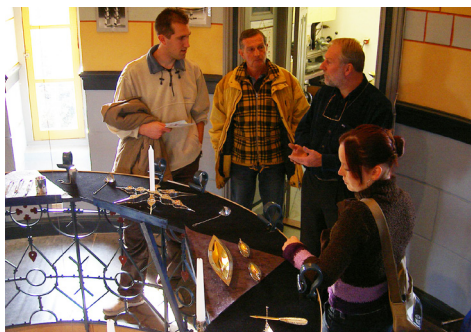
Oude zilversmidswerkplaats, Korte Weistraat 12. Gebouwd door Gerrit Greup DHZ in 1907; sinds 2001 Artesia, ingenieursbureau. Foto omstreeks 2000, RKa.

Bij de Watertoren 25: Epicentrum van de Nederlandse Zilver- kunst.

Het landmark van de 'Creatieve zilverstad aan de Lek' is ongetwijfeld de Schoonhovense watertoren. Sinds 1995 is de toren het epicentrum van de moderne zilverkunst in Nederland: hier gebeurt het! De toren biedt ruimte aan drie ateliers van zilversmeden en aan Zilvergalerie De Watertoren. Vele

tentoonstellingen van zilverkunst zijn er sinds 1995 gehouden. De internationale uitdaging voor de 'Schoonhoven Silver Award', onze stadsprijs voor modern groot zilverwerk, was er sinds 2001 vier maal succesvol onder dak. De toren werd gerestaureerd door de Stichting Behoud Watertoren Schoonhoven. Deze stichting kocht de verwaarloosde toren in 1992 van de Gemeente Schoonhoven voor de bekende symbolische één gulden en redde zo de toren van de dreigende sloop. Reeds tijdens de restauratie werd een culturele bestemming gezocht. De stichting 'Zilver in Beweging' onder aanvoering van zilversmid Jan van Nouhuys huurde uiteindelijk de toren in 1995. Sinds 2006 is de Vereniging Hendrick de Keyser de eigenaar met drie zilversmeden als huurders: Paul de Vries, Titiaan de Geer en André van Loon.³⁵ In het koopcontract staat nadrukkelijk de 'zilverbestemming' als voorwaarde.

De watertoren werd op 30 maart 1901 feestelijk geopend. Het was een ontwerp van de architect-waterbouwkundige F.A. de Jongh uit Den Haag met kantoor in Lage Zwaluwe. De toren, pompstation en woning werden gebouwd door C.P.W. Dessing uit Gouda voor f. 43.550 gulden.³⁶

Zilversmid Titiaan de Geer (derde van links) geeft uitleg in zijn atelier in de voormalige Machinistenwoning in de Watertoren. De smeedijzeren balustrade van de omloop wordt als 'toonbank' hergebruikt voor zijn werk. Schoonhoven Culturele Zondag, oktober 2003.

Watertoren Schoonhoven omstreeks 1903 met entree van de machinistenwoning. Foto Collectie Van Holten.

De toren was nodig vanwege de aanleg van een ‘hoogdruk-bronwaterleiding’ in Schoonhoven. De drie 40 meter diepe bronnen³⁷ en de 50 meter hoge toren “... beoogden het doel de volksgezondheid te bevorderen door te waken voor reinheid en zindelijkheid en het verkrijgbaar stellen van goed drinkwater”.³⁸ Het water werd opgepompt tot in het vat hoog in de toren. Het vat stond rechtstreeks in verbinding met het waterleidingnet waardoor er voorraad was en een constante druk op de leiding stond. ‘Stromend water’ was voortaan

een feit in de zilverstad. Meer dan 700 woningen waren in 1901 met gemeentelijke subsidie aangesloten.³⁹

Naast de technische infrastructuur bevatte de toren ook een woning voor de machinist en zijn gezin. De woning was van buitenaf toegankelijk via een grote trap met balustrade. Die zijn verdwenen, maar de woning is in essentie gespaard en wordt nu gebruikt als zilversmidatelier door Titiaan de Geer. Omgeven door meer dan honderd staken, hamers, tassen en aambeelden staat de oude poepdoos nog immer achter de authentieke deur in de historische keuken.

Machinistenwoning, atelier van Titiaan de Geer. De oude schoorsteenmantel werd hergebruikt als bergplaats voor staken van de zilversmid. Foto 2003.

Haven 7: Rikkoert's Trouwringen Galerie.

Sinds 9 juni 2011 staat de monumentale deur altijd open. De ingang afgesloten met pantserglas; dat wel. Want de 'nutteloze' gang in een oud gebouw is nu hergebruikt als 'Trouwringen galerie'. Die vertoont een imposante collectie gouden trouwringen in vitrines langs de wand van de brede gang met marmeren vloer en fraaie stucplafonds.

Haven 7, interieurfoto van de hergebruikte monumentale gang als 'Trouwringen Galerie'. Langs de wand links, vitrines met trouwringen. Rechts voorin de nu altijd openstaande voordeur uit 1877. Foto 2011, Rob Glastra.

De oudste vermelding die wij kennen is van 6 mei 1566. Jan Mateus van Dijck, vleeshouwer, nam toen hypotheek op het huis bij zijn dochter Inge Jansdr. In 1588, toen Inge als weduwe het huis verkocht heette het huis voor het eerst 'de Ram'. Er werd daarbij ook vermeld dat het onderdeel was van twee huizen onder één dak. Deze typering kwamen we verder in de bronnen met regelmaat tegen. Het huis strekte 'achter tot de Wijstraat'. De sprekende gevelsteen zit anno 2011 daar.

Haven 7, exterieur, begane grond met entree, hergebruikt als 'Trouwringen Galerie'. Foto 2011 RKa.

Sebastiaan van Nooten, boekhandelaar en drukker, liet in het najaar van 1877 het bestaande perceel grotendeels afbreken en een nieuwe woning bouwen. De architect was L.F.Redeker en J.G. van Baaren was de laagste inschrijver bij de publieke aanbesteding. Later, op 6 april 1878, verkocht de stad voor 25 gulden aan Van Nooten een gedeelte straat of stoep achter het pand, in de Wijstraat, groot 10 centiare. Hierdoor ontstond de uitzonderlijke situatie die we anno 2011 nog altijd in de Lange Weistraat kunnen zien: geen trottoir!⁴⁰

Andries van Kempen, telg uit een bekend Schoonhovense regentengeslacht woonde er van 1693 tot 1730. Zijn neef (oomzegger) Johannes Jorisz van Kempen volgde hem op als bewoner van De Ram van 1730 tot 1767. Beide Van Kempen's waren na elkaar onder meer schepen, burgemeester en tesorier van de stad.⁴¹ Als bewoners werden ze opgevolgd door de 'koekbakkers' Jan Hoogwinkel 1767-1809, zoon Gerrit Hoogwinkel, 1809-1830, en kleinzoon Cornelis Hoogwinkel, 1830-1877. Met ruim honderd jaar koekbakkerij.⁴²

De Ram. Sprekende gevelsteen, mogelijk tweede helft 16e eeuw, aan de achterzijde van Haven 7, in de Lange Weistraat.

Kazerneplein 4: Zeshonderd jaar hergebruik voor geloof, strijd en zilverglans.

Omstreeks 1400 vertoonde Schoonhoven een 'intens godsdienstig leven'.⁴⁵ Uit het niets waren er in honderd jaar vijf kloosters gevestigd, minstens drie kerken gebouwd en een aantal kapellen. Eén van de klooster was het Sint Elisabethklooster aan de Oude Haven. De begijnen werden in 1393 voor het eerst vermeld en het klooster werd in 1412 gesticht.⁴⁶ Van het klooster is geen afbeelding bekend, wel van de kleding der zusters.

De bovengenoemde Sebastiaan van Nooten volgde als bewoner, 1877-1884, terwijl zijn erven (het echtpaar Van Nooten was kinderloos) het pand pas in 1888 verkochten aan fabrikant Willem Versteeven. Deze was mede-eigenaar van de Loodwitfabriek. Hij woonde er kort: hij overleed in 1891.

In 1926 werd het pand de pastorie van de Gereformeerde kerk die het kocht voor 10.000 gulden.⁴³ De familie Rikkoert kocht het pand in 1977 en maakte het onderdeel van Rikkoert's Juweliersbedrijven.⁴⁴

'Memorietafel van Heer Raas van Haamstede'. De tweede vrouw van rechts is Goedela, dochter van Lodewijk Blois van Treslong, baljuw van Schoonhoven en Gouda (knielende ridder uiterst links). Ze draagt het (grijze) habijt en was ingetreden in het St.Elizabeth klooster aan de Oude Haven. Anonieme Noord-Nederlandse meester, omstreeks 1455. Collectie Centraal Museum, Utrecht.

Na de Reformatie bouwde de stad op de fundamenteën van het klooster in 1627 'sLands Magazijn of het Arsenaal. De bergplaats voor alles wat voor stadsverdediging noodzakelijk was. Kolossale balken creëerden een verdiepingvloer met een enorm draagvermogen en een onbelemmerde open ruimte op de begane grond die er nog altijd is.

Het Arsenaal, met doorzicht naar het Doelenplein en Doelenhuis.
Tekening, J.P.Goevaere, 1829. Collectie SAMH.

In 1862 werd de kap van het Arsenaal gelicht, werd de tweede verdieping afgebroken en een nieuwe tweede verdieping gebouwd. Tenslotte werd de kap weer teruggeplaatst op de nieuwbouw. Samen met een nieuw gebouwde oost- en noordvleugel ging het geheel dienst doen als 'Havenkazerne' voor de Artillerie Instructie Compagnie.⁴⁷ In 1966 vertrokken de laatste militairen uit de kazerne.

Na wat tussentijds hergebruik is de oost- en noordvleugel in 1985 gerestaureerd, en ingericht met kleine woningen. Het zuidelijke kazernedeel op de fundamenteën van het St.Elisabethklooster en met als kern (en de kap van) het oude Arsenaal, was al vanaf 1978 ingericht als het Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum, dat sinds 2010 het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven heet.

Naast museumzaal met wisseltentoonstellingen fungeerde de benedenverdieping de afgelopen jaren regelmatig als symposiumzaal en als ontvangstruimte voor bijzondere Schoonhovense gelegenheden.

Tol 2: Arie Pluut; zo begon ooit Zilverstad.

Op 26 april 1865 meldde Arie Pluut (1828-1894) zich als zelfstandig zilversmid via het gemeentebestuur bij de Waarborg.⁴⁸ Daags daarop werden zijn twee meestertekens op de insculpatieplaat afgeslagen en in het stamboek vastgelegd: AP boven 132 in vierkant en AP132 in rechthoek. En ook werd toen vermeld: "Heeft jarenlang gewerkt bij en met Lourens van Gelderen."⁴⁹

Hiermee begon een succesvolle zilversmid-dynastie van zes generaties die zou eindigen met 'Koninklijke Zilverstad' in 2009.

Nederlands Goud-, Zilver en Klokkenmuseum, 2003.

Gezicht op de achterzijde van de Tol, omstreeks 1900. Tweede huis is Tol 2 met aan de achterzijde de zilversmidswerkplaats, met schoorsteen, van Arie Pluut. Foto Collectie van Holten.

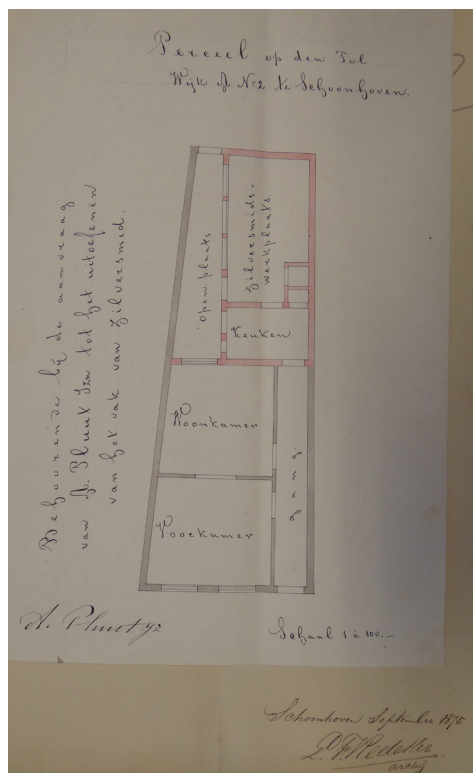

Gezicht op de achterzijde van de Tol in 2000. Tweede huis is Tol 2 met aan de achterzijde de voormalige zilversmidswerkplaats van de familie Pluut, hergebruikt als keuken en gedeeltelijk als dakterras waaraan de schoorsteen is opgeofferd. Op de voorgrond, de contour van de laatmiddeleeuwse Bartholomeustoren.

Op 8 november 1866 kocht Arie voor 650 gulden het woonhuis Tol 2.⁵⁰ Voordien (1850-1860) woonde hij Koestraat 200⁵¹, en vanaf april 1862 op nr. 208.⁵² Tien jaar later, op 25 september 1875 kreeg Arie Pluut, als eerste in Schoonhoven in het kader van de nieuwe Fabriekswet van 1875, een vergunning “tot het uitoefenen van het vak van Zilversmid in zijn nieuw gebouwde werkplaats gelegen achter zijne woning op den Tol alhier.”⁵³

Op 7 januari 1872 plaatste A. Pluut Jz een advertentie in de Schoonhovensche Courant waaruit bleek dat hij een collega zocht die twee artikelen voor hem kon maken: portemonnees-tasjes en knippen.⁵⁴ In 1912 werd de werkplaats vergroot door het verhogen van de kap.⁵⁵ Tot 1926 was Tol 2 het adres van de firma “de wed. A. Pluut”. Toen werd deze firma ontbonden.⁵⁶

Anno 2011 is Tol 2 een woonhuis. De oude zilversmidswerkplaats is keuken geworden. De oude oven is nog altijd aanwezig en doet dienst als keukenkast. De bergzolder van de werkplaats is voor een deel opgeofferd aan een dakterras.

Tekening behorend bij de aanvraag Hinderwetvergunning van september 1875, getekend door Arie Pluut Jz en de architect L.F. Redeker.

Haven 13: Museum- galerij, Edel- ambachtshuijs, Synagoge en Huis Brandenburg.

Synagoge 1823-1937.

Abraham van Gelder kocht in 1823 namens de Joodse gemeenschap het huis 'Brandenburg' op de Haven voor 400 gulden.⁵⁷ Het duurde tot 1838 eer de Opperrabbijn de nieuwe synagoge kon inwijden. De synagoge werd in 1868 gemoderniseerd, waarbij de huidige voorgevel tot stand kwam met middenrisaliet en rondboogvensters met gietijzeren traceringen. In 1875 werd een ritueel bad toegevoegd, de 'mikwah'. Het naastgelegen Haven 15 was het woonhuis van de Rabbi. In 1937 werd de synagoge gesloten; de Schoonhovense Joodse kerkelijke gemeenschap was door migratie geslonken tot elf personen.⁵⁸

Rikkoert Schoonhovens Edelambachtshuijs. Museumgalerij met collectie antiek Schoonhovens zilver en winkel. Tevens verkoop ruimte en demonstratie-werkplaats. Joods ritueel bad in het achterhuis.

Huis Brandenburg; een laat middeleeuws complex.

De oudste vermelding die we kennen van het huis Brandenburg dateert van 16 januari 1579 toen Gerrit Bartholomeus de Bruin de helft kocht "...van de huijsinge, ... achter met een huijsinge ... noch die helft van twee huijsingen ende het salmhuijs staande in 'tWijstraat ... over die straet ... achter tot inde Sevender..." Het is een heel complex waar in de vroege 17e eeuw (vanaf 1610) bij het huis ook een oliemolen en een zeperij gevestigd waren.⁵⁹

Het Edelambachtshuijs.

Schoonhovense ondernemers, samenwerkend in de Stichting Schoonhovens Edelambachtshuis, openden in 1952 een expositieruimte in de voormalige Synagoge. Aanleiding was de oprichting van de VVV in april van dat jaar. Voor toeristen werden hier Schoonhovense producten vertoond: zilver, plateel en glas ! Twee maanden 'in het seizoen'.⁶⁰

Rikkoert Schoonhovens Edelambachtshuijs. Museumgalerij met collectie antiek Schoonhovens zilver en winkel. Tevens demonstratie-werkplaats en Joods ritueel bad.

Opening van het Edelambachtshuis, als tentoonstellings- en demonstratieruimte voor Schoonhovense producten, zilver, plateel en glas, op 4 juli 1952. NB. De vergrote 'vrouwengalerij' is hier niet aanwezig. Foto Collectie Voorsluis.

Rikkoert's Museumgalerij 'Het Edelambachtshuis'.

In 1976 werd de Synagoge door de Stichting verkocht aan Henk Rikkoert.⁶¹ De voormalige 'vrouwengalerij' van de synagoge werd door Rikkoert vergroot, zodat een 'omlopende' galerij ontstond in het pand. Sindsdien prijkt daar de grootste collectie Schoonhovens zilver van Nederland uit de periode 1600 tot 1950. Op de begane grond is de verkoopcollectie 'modern zilver' van de firma Rikkoert te zien, terwijl in het achterhuis demonstraties zilversmeden worden verzorgd. Ook het keldergewelf (middeleeuws) is te bezichtigen.

Spoorstraat 10: Tandartspraktijk Van Moorsel.

De aanleg en opening van de spoorlijn Schoonhoven-Gouda in 1914 en het doortrekken van de Kerkweg uit Bergambacht ontsloot een nieuw gebied waar gebouwd kon worden. Op 12 juni 1928 vroegen de broers Jan en Theunis Huisman vergunning aan voor de bouw van een zilverfabriek en twee woningen, hetgeen werd toegestaan.⁶² De familie Huisman had al een zilverfabriek aan de Havenstraatsewal sinds 1901.⁶³ Aan de Spoorstraat werd het 'Zilverfabriek Gebr. Huisman' naar een ontwerp van architect W. van der Laan.⁶⁴ De Huismannen gingen aan weerszijden van hun nieuwe fabriek wonen.

Tandartspraktijk Van Moorsel, met links en rechts bijbehorende woningen, Spoorstraat 8-12 in 2004.

Een uitbreiding van de zilverfabriek in 1939 was bijna niet doorgegaan. In de koopovereenkomst van 1928 was namelijk een clausule opgenomen dat de ruimte achter de woningen en fabriek niet mocht worden bebouwd. Het

gemeente-bestuur stelde zich echter op het standpunt dat hetgeen was toegestaan in een bestemmingsplan, niet in een privaatrechtelijke overeenkomst kon worden teniet gedaan. De heren Huisman mochten hun fabriek uitbreiden.⁶⁵ In 1949 werkten er 32 man.⁶⁶

Jan Huisman jr. achter de pletmolen alias 'knor' in de fabriek in 1988. Foto Collectie Van Holten.

In december 1993 sloot Zilverfabriek Gebr. Huisman de deuren. De fabriek en de rechter woning (nr.12) werden verkocht aan tandarts Jan van Moorsel. Hij verbouwde in 1998 de fabriek tot zijn nieuwe praktijk met behoud van het oorspronkelijke uiterlijk; de woning werd gerenoveerd. Jan Huisman jr. bleef wonen op nr.8.

Lopikerstraat 24: Edelsmederij MK. De Blauwe Leeuw, sinds 1593 heel veel hergebruikt.

Inbrei-lokaties zijn in Schoonhoven niet van de laatste 25 jaar. Al in 1593 werden midden in de stad aan 'De Plaats' tien nieuwe huizen

'ingebrid'. Dat waren anno 2011 Lopikerstraat 22 tot en met 40.

'De Plaats' lag voor het kasteel. En deze locatie was beschikbaar gekomen omdat het kasteel van Schoonhoven nooit meer zou worden opgebouwd. De strategische functie was verloren gegaan toen Karel V in 1528 ook Utrecht aan zijn rijk toevoegde. De open ruimte voor het kasteel kon voortaan anders worden benut: tien panden met achtererven die voortaan grensden aan het Doelenplein.

Lopikerstraat 22 t/m 40 omstreeks 1910-1915. Het hoekpand op de kruising met de Varkensmarkt rechts op de voorgrond is anno 2011 Chinees restaurant. Anno 2011 zit daarnaast een kapsalon, dan achtereenvolgend Juwelier/goudsmid Duhen, Boekhandel Niestadt, DA Drogisterij Witter, Zuiveland Arie Blom (Jugendstil-gevel uit 1901), De Echte Groenteman Jan Dros, Cartouche mode, Marjon Kappers Edelsmederij MK, architect Rokus Visser.

Foto 1910-1915; Collectie Van Holten, detail van DSC0028;

Jan Adriaansz Verweerd, timmerman, kocht van de stad twee erven aan De Plaats vanaf de huidige Doelenstraat. In 1593 bouwde hij hierop drie huizen die zouden gaan heten De Haan, De Blauwe Leeuw en de Gulden Hoed: vandaag Lopikerstraat 22, 24 en 26.

Met de kanttekening dat het beroep van de eigenaar niet per sé het nieuwe gebruik van het pand behoeftte in te houden, vermeldden de bronnen het volgende over nr. 24, De Blauwe Leeuw.⁶⁷

Lopikerstraat 24, De Blauwe Leeuw. Edelmederij Marjon Kappers.
Exterieur in 2011.

In 1594 verkocht **timmerman** Verweerdts zijn middelste huis aan Jan Debitsz, **wielmaker**. In 1605 was **dominee** Jan Debitsz de eigenaar die De Blauwe Leeuw toen verkocht aan de **schilder** Aerent Willems van Houtegem. Erfgenamen verkochten het in 1681 aan **kleermaker**⁶⁸ Cornelis de Groot, die het op zijn beurt in 1685 overdeed aan zijn broer Hendrik de Groot, de **reizende bode van de stad**. In 1756 werd De Blauwe Leeuw door Dirk van der Helling verkocht aan Leendert de Gidts. De erven van Jan Johannesz de Gidts (die het huis in 1783 van Leendert kocht) verkochten in 1838 het pand aan **broodbakker** Jan Willem Greup. Via vererving was het in 1902 van **timmerman en bouwkundige**

Wouter Groothuis. Van 1915 tot 1929 had **goud- en zilverkasthouder** J. Manifarges er zijn werkplaats en winkel. In 1939 vestigde **herenkapper 'Co'** van Geelen zijn salon, waar hij achter ging wonen. De bovenwoning werd verhuurd door eigenaar Willem Brink, **fabrikant en koopman**⁶⁹. In 1948 verbouwde Van Geelen, inmiddels eigenaar, de benedenverdieping, vergrootte de salon en ging boven wonen. Na kapper Van Geelen, kwam **dames- en herenkapper** Contour en in 2001 **De Wereldwinkel**. Tenslotte, via vererving en verkoop, vestigden Raphael en Marjon Münzer-Kappers in 2007 in De Blauwe Leeuw Marjon Kappers, **Edelsmederij MK**. In 2010 brandde het woonhuis uit, maar in 2011 was het met behoud van gevels weer herrezen.

De huidige gevel van De Blauwe Leeuw dateert uit ongeveer 1835; de winkelpui is jonger en dateert rond 1900. Het geheel maakt deel uit van Schoonhovens' beschermd stadsgezicht.

Nieuw gebruik van Lopikerstraat 24: Marjon Kappers Edelmederij MK, open atelier met winkel en achter de werkplaats.

Noten.

- 1 Streekarchief Midden Holland (SAMH), Ac 1015 Bouwvergunningen, inv.nr. 1194, 16 mei 1947.
- 2 Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (NZS), Stamboek Waarborg Col.Van Dongen, Inv.nrs 466-468 (SW); Historisch OntmoetingsPunt Schoonhoven (HOP) Collectie Piet Muilwijk (CPM) dl.1, Haven Oostzijde.
- 3 SAMH, Bevolkingsregisters Schoonhoven (BRS), 1850 t/m 1936; Van Sonsbeek, achter-eenvolgend Koestraat B173, B275, B285, B293, B258, nr.122.
- 4 BRS 1850-1860, Haven 169; alle bewoners Van Sonsbeek doorgehaald.
- 5 NZS, SW nr.326
- 6 NZS, SW nr.414
- 7 SAMH, Hinderwetvergunningen Schoonhoven, ac 1045, nr. 415
- 8 Vriendelijke mededeling van 'tante Lena', geboren Van Oostrom, die 8 jaar was toen ze daar gingen wonen.
- 9 SW en BRS 1910-1936, Gezinskaart Van Sonsbeek
- 10 SAMH, ac 1015, Bouwvergunningen, inv.nr. 1176, 2 dec 1946
- 11 HOP, CPM: dl 1, Oude Haven Oost, kad.nr B28, B29, B30.
- 12 Begeer, ea. Zilvermeden van de stad Schoonhoven, nrs. 058, 207. Schoonhoven 1981
- 13 Kappers, Hofleveranciers in Schoonhoven, HEK 2008, p.151-161. Kappers, Zeven Hofleveranciers, Leven in Schoonhoven, 2011, p.63.66
- 14 Gebr.Niekerk Zilverwerken, 125 jaar. Schoonhoven, 1961
- 15 HOP, CPM, dl.8, p.91 t/m 94
- 16 www.peking-schoonhoven.nl (geraadpleegd aug 2011)
- 17 HOP, CPM, dl.8, p.91
- 18 SAMH, ac 1015, Hinderwetvergunningen, Inv. nr. 182
- 19 SAMH, Nieuw Archief Gemeente Schoonhoven (NAS) 86, Notulen B&W 10 juli 1912
- 20 NZS, Coll. Van Dongen, Inv.nrs. 465, 466, SW 1837-1911, Inv.nr. 467, SW 1911-1933; Website HVS, R.Kappers, G&Z-meden 20e eeuw, Zilvercahier 7.2
- 21 SAMH, ac 1015, Hinderwetvergunningen, Inv. nr. 543
- 22 MAB Nijmegen, Beschrijving genomineerde Gemeentelijke Monumenten, Nijmegen 2011.
- 23 Vriendelijke mededeling Ruud Vos, 2011.
- 24 Vriendelijke mededeling Ruud Vos, 2011.
- 25 Rijksdienst Monumentenzorg, register, nrs.526575 en 33521.
- 26 Eigen Huis, december 2006, p. 42-44. Zie ook www.HistorischeVerenigingSchoonhoven.nl, Pand van de maand, Oude Haven 28-30
- 27 B.v.d. Boogert, R.Kappers, Bouwgeschiedenis Oude Haven 28-30, 2006. www.HistorischeVerenigingSchoonhoven.nl, Pand van de maand, Oude Haven 28-30
- 28 Kappers, St.Andriësgilde, historische virus? HEK 2010, 88-98.
- 29 HOP, Schoonhovensche Courant (SC), 3 mei 1939, p.1 en 28 juli 1939, p.2.
- 30 SAMH, ac 1045, inv.nr.199, Hinderwetvergunningen Schoonhoven
- 31 R.Kappers, Hofleveranciers in Schoonhoven, HEK 2008, p.151-161. R.Kappers, De Nijverheidsvereniging, Zilvercahier nr. 3, hst. 3.6 en 3.8, Schoonhoven 1997.
- 32 HOP, CPM: dl.1, Haven Oost, kad.nrs. B36 t/m B39.
- 33 Koninklijk Besluit 1 april 1911
- 34 Vriendelijke mededeling ir. Frans Schaas, aug 2011 en www.artesia-water.nl (geraadpleegd 15 aug 2011)
- 35 L.Ouweneel, Nieuw leven voor de Schoonhovense watertoren, 2008
- 36 HOP, SC 19 mei 1900
- 37 HOP, SC 12 mei 1900
- 38 HOP, SC 3 apr 1901
- 39 HOP, SC 27 okt, 14 nov 1900
- 40 HOP, CPM deel 1, Haven 7. HOP Schoonhoven.
- 41 SAMH, Genealogische gegevens, Piet Muilwijk, Elite-onderzoek Schoonhoven, Dossiers Van Kempen, Schoonhoven 1983, (toenmalig) Streekarchief Krimpenerwaard, Kast D133. Huidige bewaarplaats onbekend.
- 42 HOP, CPM, deel 1, Haven OZ.
- 43 Kerkblad Gereformeerde Kerk Schoonhoven, Editie t.g.v. 100-jarig bestaan
- 44 Vriendelijke mededeling hr.Henk Rikkoert.
- 45 Koen Goudriaan, Willem Clinckaert en de eerste jaren van het klooster Den Hem, HEK 1995, p. Visser, e.a. Schoonhoven en Nieuwpoort, Delft, 1990.
- 46 Kappers, Zonder kordate goud- en zilversmeden geen kazerne, Leven in Schoonhoven, afl.1, p.11.
- 47 SAMH, NAS 272 nr.149
- 48 NZS, SW, Coll. Van Dongen 465-466, nr.176
- 49 HOP, CPM: Nieuw Notarieel Archief Schoonhoven (NNOS) Inv.nr. 34, f.158
- 50 Genealogie Pluut, collectie familie Pluut, s.a.,s.l.
- 51 SAMH, BRS 1860-1880, p.330 NB. de huisnummering anno 1862-'66 verschilt van de huidige nummering. Koestraat 200 en 208 kan een omnummering zijn geweest van hetzelfde huis.
- 52 SAMH, ac 1045, Inv.nr.8. Hinderwetvergunning voor het uitoefenen van het vak van zilversmid in zijn nieuw gebouwde werkplaats, dd. 11 sep 1875.
- 53 SC 7 jan 1872 (Knipselcollectie Van den Boogert, nr. 29)
- 54 HOP, CPM: Bouwvergunningen Schoonhoven, nr. 156, 1 aug 1912
- 55 NZS, SW 1911-1933, nr.68.
- 56 HOP, CPM dl 1, Haven Oostzijde, kad B9, huis Brandenburg
- 57 Bert van den Boogert, Monumenten van Schoonhoven, 1981; Ad de Vaal, LIS 6.
- 58 HOP, CPM dl.1, Haven Oostzijde, kad.B9, huis Brandenburg
- 59 Historische Vereniging Schoonhoven, Collectie Voorsluijs, knipsels, correspondentie, Perscommuniqué 4 juli 1952
- 60 Afgeleid uit stukken in de Collectie Voorsluijs
- 61 SMH, ac 1015, Bouwvergunningen, Spoorstraat 8-10-12, 12 juni 1928
- 62 Kappers, Goud- en Zilvermeden 20e eeuw, Zilvercahier 7.2, website HVS.
- 63 B.v.d.Boogert, Monumenten Schoonhoven, 1981 p.281
- 64 SMH, ac 1015, Bouwvergunningen, Spoorstraat 10, 11 april 1939
- 65 Collectie van Holten, K-7/14 C34
- 66 HOP, CPM dl.7, p. 117 t/m 128; SAMH, Bouwvergunningen Schoonhoven, Lopikerstraat 24.
- 67 HOP, CPM, Namen-beroepen, dl.9
- 68 Kadaster onderzoek J.Luijt, maart 2008.

- Nieuwbouw
- Verbouw
- Totale renovatie
- Onderhoud
- Reparatie
- Restauratie

J.Loonstra
Haven 6
2871 CM Schoonhoven
06 5127 2294